

Mapping and analyzing the co-authorship network of articles in the Family Studies Quarterly Journal

Reyhaneh Mirzaei¹, and Amir Reza Asnafi²

1. Master's degree in Information Science and Epistemology, University of Tehran, Tehran, Iran; Email: reyhanehmirzaei1378@gmail.com

2. Associate Professor, Department of Information Science and Epistemology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shahid Beheshti University (corresponding author); Email: aasnafi@gmail.com

Article Info

Article type:
Research

Article history:

Received: 2025/02/20

Accepted: 2025/03/30

Available online: 2025/05/31

Keywords:

Family Research Journal,
Scientific collaboration, Co
authorship network.

ABSTRACT

Purpose: This study aims to provide a comprehensive overview of researchers' performance over the past twenty years of publishing the Family Studies Quarterly, utilizing a scientometrics approach. The Family Studies Quarterly is published regularly in collaboration with the Family Science Centre and the Scientific Association of Child and Adolescent Clinical Psychology. This interdisciplinary quarterly journal, published in Persian, has been in circulation since May 2005. Family Studies serves as a platform for presenting and analyzing studies, research, and theoretical contributions from researchers and specialists across various fields of knowledge who focus on family-related topics.

Methodology: The present study employed a descriptive and applied scientometrics approach. It involved the collection of all articles published in the Family Studies Quarterly over a twenty-year period. The analysis focused on the distribution of authorship frequency in each article, the organizational affiliations of the authors, and the coefficient of collaboration among them. The primary data consisted of articles published in the Family Studies Quarterly since its inception. This data was obtained from the journal's website and its published articles. To prepare the symmetric matrix (adjacency matrix) of co-authorship, Excel spreadsheet software was utilized. Each author's name and the number of collaborations with other authors throughout the publication history of the Family Studies Quarterly were manually recorded at their intersections in the symmetric matrix. Subsequently, to visualize and analyse the co-authorship network, the adjacency matrix was imported into UCI Net software, and NetDraw, its complementary package, was employed. Reason: Improved clarity, readability, and technical accuracy while maintaining the original meaning. The present study demonstrated that groups consisting of four or more individuals exhibit the highest levels of co-authorship patterns.

Findings: The results of the study showed that the trend of publishing articles in this quarterly has been characterized by group collaboration, highlighting researchers' preference for teamwork. This finding aligns with Hart's (2000) research, which indicates that collaborative efforts are more effective than individual endeavors. Scientific cooperation can be defined as a process in which individuals and groups coordinate their efforts and mutually benefit from one another to conduct research and engage in scientific activities. In today's era, marked by the convergence of various scientific disciplines, collaborative efforts in producing scholarly works have become increasingly significant. Over the past few decades, scientific cooperation and participation among experts from diverse fields have gained considerable momentum.

Conclusion: It is essential to focus on acquiring high-quality articles through an extensive collaboration network for publication in the journal. Researchers in a scientific field typically review the works of their predecessors to understand the boundaries of knowledge within their area of expertise. To identify the most pertinent scientific works, researchers employ various methods to evaluate and measure scientific activities within their fields.

Cite this article: Mirzaei, Reyhaneh; Asnafi, Amir Reza (2025). Mapping and analyzing the co-authorship network of articles in the Family Studies Quarterly Journal, *Applied Scientometric Studies*, 2(1), 42 - 57. <https://doi.org/10.22091/apss.2025.13008.1042>

© Author(s) retain the copyright and full publishing rights.

DOI: <http://doi.org/10.22091/apss.2025.13008.1042>

Publisher: University of Qom.

ترسیم و تحلیل شبکه هم‌نویسندگی مقالات فصلنامه خانواده‌پژوهی

ریحانه میرزایی^۱ ID، و امیررضا اصنافی^۲ ID

۱. کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: reyhanehmirzaiy1378@gmail.com
۲. دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید بهشتی (نویسنده مسئول). رایانامه: aasnafi@gmail.com

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>هدف: هدف این مطالعه ارائه مروری جامع بر عملکرد محققان در بیست سال گذشته از انتشار فصلنامه مطالعات خانواده، با استفاده از رویکرد علم‌سنجی است. فصلنامه مطالعات خانواده به‌طور منظم با همکاری مرکز علوم خانواده و انجمن علمی روانشناسی بالینی کودک و نوجوان منتشر می‌شود. این فصلنامه میان‌رشته‌ای که به زبان فارسی است، از اردیبهشت ۱۳۸۴ در حال انتشار است. مطالعات خانواده بستری برای ارائه و تحلیل مطالعات، پژوهش‌ها، و مشارکت‌های نظری محققان و متخصصان در حوزه‌های مختلف دانش است که بر موضوعات مرتبط با خانواده تمرکز دارند.</p> <p>روش: مطالعه حاضر از رویکرد علم‌سنجی توصیفی و کاربردی استفاده کرده است. این مطالعه شامل جمع‌آوری تمام مقالات منتشرشده در فصلنامه مطالعات خانواده در یک دوره بیست ساله بود. تجزیه و تحلیل بر توزیع فراوانی نویسندگی در هر مقاله، وابستگی سازمانی نویسندگان، و ضریب همکاری بین آن‌ها متمرکز بود. داده‌های اولیه شامل مقالات منتشرشده در فصلنامه مطالعات خانواده از زمان آغاز به کار آن بود. این داده‌ها از وبسایت مجله و مقالات منتشرشده آن به دست آمد. برای تهیه ماتریس متقارن (ماتریس مجاورت) هم‌نویسندگی، از نرم‌افزار صفحه گسترده اکسل استفاده شد. نام هر نویسنده و تعداد همکاری‌های او با سایر نویسندگان در طول تاریخ انتشار فصلنامه مطالعات خانواده، به‌صورت دستی در نقاط تقاطع آن‌ها در ماتریس متقارن ثبت شد. متعاقباً، برای تجسم و تحلیل شبکه هم‌نویسندگی، ماتریس مجاورت به نرم‌افزار یوسی‌نت^۱ وارد شد و نت‌دراو^۲، بسته مکمل آن، به کار گرفته شد. دلیل این کار بهبود وضوح، خوانایی، و دقت فنی در عین حفظ معنای اصلی بود. مطالعه حاضر نشان داد که گروه‌های متشکل از چهار نفر یا بیشتر، بالاترین سطوح الگوهای هم‌نویسندگی هستند.</p> <p>یافته‌ها: نتایج مطالعه نشان داد که روند انتشار مقالات در این فصلنامه با همکاری گروهی است که نشان‌دهنده ترجیح محققان برای کار تیمی است. این یافته با پژوهش‌های هارت^۳ (۲۰۰۰) هم‌سو است که نشان می‌دهد تلاش‌های مشارکتی مؤثرتر از تلاش‌های فردی هستند. همکاری علمی را می‌توان فرایندی دانست که در آن افراد و گروه‌ها تلاش‌های خود را هماهنگ می‌کنند و به‌طور متقابل از یکدیگر برای انجام پژوهش و مشارکت در فعالیت‌های علمی سود می‌برند. در عصر حاضر که با هم‌گرایی رشته‌های علمی مختلف مشخص می‌شود، تلاش‌های مشترک در تولید آثار علمی به‌طور فزاینده‌ای اهمیت یافته است. در طول چند دهه گذشته، همکاری و مشارکت علمی بین متخصصان رشته‌های مختلف شتاب قابل توجهی یافته است.</p> <p>نتیجه‌گیری: تمرکز بر دستیابی به مقالات با کیفیت بالا با یک شبکه همکاری گسترده برای انتشار در مجله ضروری است. محققان در یک حوزه علمی معمولاً آثار پیشینیان خود را بررسی می‌کنند تا مرزهای دانش را در حوزه تخصص خود درک کنند. برای شناسایی مرتبط‌ترین آثار علمی، محققان از روش‌های مختلفی برای ارزیابی و سنجش فعالیت‌های علمی در حوزه‌های خود استفاده می‌کنند.</p>	<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی.</p> <p>تاریخچه مقاله: تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۰۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۱/۱۰ تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۳/۱۰</p> <p>کلیدواژه‌ها: نشریه خانواده پژوهشی، همکاری علمی، شبکه هم‌نویسندگی، ترسیم نقشه.</p>

استناد: میرزایی، ریحانه؛ اصنافی، امیررضا (۱۴۰۴). ترسیم و تحلیل شبکه هم‌نویسندگی مقالات فصلنامه خانواده‌پژوهی. *مطالعات کاربردی علم‌سنجی*، ۲ (۱)،

<https://doi.org/10.22091/apss.2025.13008.1042> .۴۲-۵۷

© نویسندگان.

ناشر: دانشگاه قم.

۱. مقدمه

همکاری علمی پدیده نسبتاً پیچیده‌ای است که اشتراک توانمندی‌ها و تولید مطالب علمی جدید را ارتقاء می‌بخشد. این نوع از همکاری، با افزایش پیچیدگی دانش و به‌واسطه افزایش تقاضا برای تخصصی شدن بیشتر و مهارت‌های میان‌رشته‌ای در پژوهش ایجاد شده است. همکاری علمی پدیده‌ای که با انواع مختلفی از تعاملات که ارتباطات، اشتراک توانایی‌ها، و تولید علمی را بهبود می‌بخشد، تعریف شده است (ابوطالبی و بیگلو، ۱۳۹۵). تولیدات علمی یکی از رایج‌ترین شاخص‌های توسعه و پیشرفت کشورها به شمار می‌روند و در حوزه‌ها و زمینه‌های مختلف علمی استفاده می‌شوند (اصنافی، حسینی، و آمایه، ۱۳۹۶). مجلات علمی، یکی از مجراهای ارتباط علمی میان صاحب‌نظران حوزه‌های تخصصی دانش بشری و ابزاری برای اشاعه سریع و گسترده دستاوردهای نوین پژوهشی محسوب می‌شوند. اغلب پژوهش‌های علمی و انتشار آن‌ها به صورت تک نویسنده‌ای^۱ و همچنین با همکاری چند نویسنده^۲ انجام می‌شود. اغلب پژوهش‌هایی که با کمک چندین نویسنده انجام می‌شوند نشان‌دهنده تبادلات علمی و هم‌کنش‌های ذهنی بین متخصصان در یک حوزه موضوعی هستند. هم‌نویسندگی مرسوم‌ترین وجهه همکاری فکری میان نویسندگان در تولید پژوهش‌های علمی است (سپیلی، فرج پهلوی، و عصاره، ۱۳۹۲).

از طرف دیگر باید بیان داشت که در عصر حاضر، پیشرفت علم و فناوری بیش از پیش مبتنی بر همکاری و تعامل علمی میان پژوهشگران است. مطالعه این تعاملات با تحلیل شبکه هم‌نویسندگی، امکان شناخت دقیق‌تری از ساختار تولید دانش و پویایی‌های درونی جوامع علمی را فراهم می‌سازد. شبکه هم‌نویسندگی نه تنها بازتاب‌دهنده ارتباطات علمی میان نویسندگان است، بلکه می‌تواند معیاری برای ارزیابی میزان انسجام، هم‌افزایی، و تبادل دانش در یک حوزه تخصصی باشد. حوزه مطالعات و پژوهش‌های خانواده، به دلیل ماهیت میان‌رشته‌ای و نیازمند رویکردهای چندجانبه، از جمله عرصه‌هایی است که کیفیت و گستره تعاملات علمی در آن‌ها اهمیت ویژه‌ای دارد. فصلنامه خانواده‌پژوهی طی دو دهه اخیر، به‌عنوان یکی از نشریات معتبر در این حوزه، بستر مهمی برای انتشار یافته‌های علمی و گسترش مرزهای دانش فراهم کرده است. با این وجود، تاکنون تحلیل نظام‌مند و مبتنی بر شواهدی از شبکه هم‌نویسندگی مقالات این فصلنامه انجام نشده و اطلاعات موجود درباره ساختار همکاری‌های علمی در این چارچوب محدود است. در شرایطی که بررسی چنین شبکه‌ای می‌تواند ابعاد گوناگونی از وضعیت و روند همکاری‌های علمی را آشکار سازد، نبود این تحلیل یک خلأ دانشی محسوس به‌شمار می‌رود. تحلیل شبکه هم‌نویسندگی می‌تواند:

- به شناسایی پژوهشگران و گروه‌های کلیدی در تولید دانش یاری رساند؛
- میزان انسجام ساختاری و الگوهای همکاری در شبکه علمی موجود را نمایان سازد؛
- روندهای تحول همکاری‌های علمی در طی بازه زمانی دو دهه اخیر را تحلیل کند؛
- سطح و کیفیت همکاری‌های بین‌سازمانی و بین‌رشته‌ای را ارزیابی کند؛
- فرصت‌ها و چالش‌های موجود در توسعه تعاملات علمی را روشن کند.

در راستای پاسخ به این نیاز، پژوهش حاضر می‌کوشد تا با بهره‌گیری از رویکرد علم‌سنجی، تصویر جامعی از عملکرد پژوهشگران طی بیست سال انتشار فصلنامه خانواده‌پژوهی ترسیم کند. نتایج این پژوهش می‌تواند زمینه ساز اتخاذ سیاست‌ها و راهبردهای

مؤثرتر در مدیریت و ارتقاء کیفیت همکاری‌های علمی در حوزه مطالعات خانواده باشد و به بهبود فرایند تولید دانش در این عرصه یاری رساند.

فصلنامه خانواده‌پژوهی با همکاری قطب علمی خانواده و انجمن علمی روانشناسی بالینی کودک و نوجوان به صورت منظم منتشر می‌شود. فصلنامه خانواده‌پژوهی فصلنامه‌ای علمی-پژوهشی و میان‌رشته‌ای به زبان فارسی است که از اردیبهشت سال ۱۳۸۴ منتشر می‌شود. خانواده‌پژوهی محل ارائه و نقد مطالعات، پژوهش‌ها، و نظریه‌پردازی‌های محققان و متخصصانی است که از حوزه‌های مختلف دانش بر موضوع خانواده متمرکز شده‌اند. حیطه‌های پژوهشی مقاله‌ها در این فصلنامه شامل قلمروهای زیر است:

۱. خانواده‌درمانی، زناشویی، و مشاوره

۲. مباحث مربوط به فرزندپروری

۳. سلامت، بهداشت، و رفاه خانواده

۴. تحولات اجتماعی و فرهنگی خانواده

۵. بررسی جنبه‌های اجتماعی، روان‌شناختی، و حقوقی طلاق

۶. مسائل حقوقی خانواده.

روان‌شناسی، روان‌پزشکی، جامعه‌شناسی، پزشکی اجتماعی، مشاوره، مددکاری اجتماعی، بهداشت خانواده، علوم تربیتی، حقوق، تاریخ، فرهنگ و اقتصاد و... همگی مرتبط و درگیر با مسائل حوزه خانواده هستند. باید بیان داشت که ترسیم و تحلیل شبکه‌های هم‌نویسندگی پژوهشگران بستری برای آشکارسازی الگوهای همکاری است تا با بهره‌گیری از نتایج آن بتوان در سیاست‌گذاری‌های علمی و آگاهی از پیشرفت روند موضوعات برای سیاست‌گذاری‌های علمی در آینده این حوزه و نیز برنامه‌ریزی برای شماره‌های آینده فصلنامه خانواده‌پژوهی تصمیمات بهتری گرفت و به رونق و غنای علمی این فصلنامه افزود. بنابراین اصالت و ارزش این مقاله، در تعیین الگوی مشارکت علمی پژوهشگران این حوزه از نگاهی ملی است.

به این ترتیب، پژوهش حاضر در صدد تحقق اهداف زیر است:

- ارزیابی وضعیت مقالات ارائه شده در ۱۹ دوره انتشار فصلنامه خانواده‌پژوهی؛
- وضعیت دریافت و بازدید از مقالات در ۱۹ دوره انتشار فصلنامه خانواده‌پژوهی؛
- ارزیابی عملکرد پژوهشگران در ۱۹ دوره انتشار فصلنامه خانواده‌پژوهی؛
- ترسیم شبکه تالیفی مقالات ۱۹ دوره انتشار فصلنامه خانواده‌پژوهی؛

مقاله حاضر تلاش می‌کند در راستای اهداف یادشده به سؤالات زیر پاسخ دهد:

۱. الگوی تالیف مقاله (الگوی گروهی و انفرادی) در دوره‌های مختلف فصلنامه خانواده‌پژوهی چگونه است؟
۲. پرکارترین دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی در دوره‌های مختلف فصلنامه خانواده‌پژوهی کدامند؟
۳. وضعیت بیشترین و کمترین میزان مشاهده و دریافت مقاله‌ها برای نشریه خانواده‌پژوهی چگونه است؟
۴. نویسندگان با بزرگترین شبکه هم‌نویسندگی در فصلنامه خانواده‌پژوهی کدامند؟

۲. پیشینه پژوهش

تحلیل و بررسی متون نشان می‌دهد که به مطالعه و بررسی ضریب و میزان همکاری‌های علمی در مجلات، از سوی پژوهشگران بسیاری توجه شده است که برخی از آن‌ها به تفکیک در داخل و خارج از کشور در ذیل بیان می‌شوند.

قانع و رحیمی (۱۳۹۰) به تحلیل استنادی و الگوی همکاری نویسندگان شش نشریه ایرانی انگلیسی‌زبان حوزه فنی و مهندسی نمایه‌شده در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) پرداختند. نتایج بررسی نشان داد که ۷۵/۴٪ از مقالات با همکاری نویسندگان ایرانی و ۲۴/۶٪ از مقالات با مشارکت نویسندگانی از ۲۵ کشور دنیا انتشار یافته است. در تولید ۳۶۷ مقاله مطالعه‌شده، ۱۰۵۲ نویسنده مشارکت داشته‌اند که به‌طور میانگین در هر مقاله، نزدیک به ۳ نفر همکاری کرده‌اند. از این تعداد، ۸۱۴ نویسنده ایرانی و ۲۳۸ نویسنده خارجی بودند؛ بیشترین مشارکت مربوط به نویسندگان کشور هندوستان بود. در مورد پرکارترین مؤسسات و دانشگاه‌های داخل کشور در زمینه نشر مقالات حوزه فنی و مهندسی، نتایج نشان داد که دانشگاه علم و صنعت ایران در صدر دانشگاه‌ها و مؤسسات این حوزه قرار دارد. ضریب مشارکت نویسندگان نشان‌دهنده میل به مشارکت گروهی نویسندگان بود. نتایج پژوهش آن‌ها می‌تواند برای هیأت تحریریه نشریات جامعه پژوهش و سیاست‌گذاری آینده مفید باشد. حیدری و صفوی (۱۳۹۱) به بررسی ضریب همکاری گروهی نویسندگان مقالات مجله پژوهش در پزشکی پرداختند. یافته‌ها نشان داد ۲۵۰ مقاله بررسی شده دارای ۱۰۲۰ نویسنده بودند. میانگین تعداد نویسندگان $4/08 \pm 1/94$ و بیشترین تعداد مقالات را ۴ نویسنده نوشته‌اند. در سال‌های بررسی شده گرایش نویسندگان به تک‌نویسندگی کاهش یافته، به‌طوری که ضریب همکاری نویسندگان در سال‌های بررسی از ۶۴ صدم در سال ۱۳۸۶ به ۷۶ صدم در سال ۱۳۹۰ افزایش یافته است که نشان می‌دهد نویسندگان مقالات این نشریه‌ها، تمایل به تولید آثار مشترک دارند. به نظر می‌رسد نویسندگان مقالات مجله‌های پژوهشی در پزشکی گرایش زیادی به همکاری گروهی داشته‌اند که این همکاری با گذشت زمان سیر صعودی را نشان می‌دهد. با توجه به این که مشارکت جمعی منجر به افزایش کیفیت فعالیت‌های پژوهشی می‌شود انتظار می‌رود اقدامات لازم از سوی مسئولین امور پژوهشی برای افزایش میزان همکاری محققین در فعالیت‌های پژوهشی انجام گیرد. عرفان منش، اصنافی، و بشیری (۱۳۹۳) به بررسی نقش دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی کشور در تولیدات علمی حوزه خانواده‌پژوهی پرداختند. در پژوهش آن‌ها که با استفاده از شاخصه‌های تحلیل شبکه‌های اجتماعی انجام شده است، تعداد ۲۴۵ مقاله منتشرشده در فصلنامه علمی پژوهشی خانواده‌پژوهی از شماره اول (بهار ۱۳۸۴) تا شماره ۳۵ (پاییز ۱۳۹۲) بررسی شدند. با در نظر گرفتن شاخصه‌های چهارگانه مرکزیت درجه، مرکزیت بینیت، مرکزیت نزدیکی، و تعداد گره‌های مجاور می‌توان بیان کرد که دانشگاه‌های شهید بهشتی، پژوهشکده خانواده دانشگاه شهید بهشتی، تهران، علوم بهزیستی و توان‌بخشی، اصفهان، الزهرا، علامه طباطبایی، و تبریز از مهمترین و مرکزی‌ترین جایگاه در شبکه همکاری‌های علمی در حوزه خانواده‌پژوهی برخوردار بوده و نقش مهمی در شکل‌گیری و اتصال شبکه ایفا می‌کنند. در پژوهشی دیگر با عنوان «بررسی شبکه هم‌تالیفی مجلات علمی پژوهشی فارسی حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی» که فهمی‌فر و همکارش (۱۳۹۶) انجام داده است، مشخص شد که در بین چهار مجله بالاترین شاخص همکاری متعلق به فصلنامه پردازش و مدیریت اطلاعات است و بالاترین درجه همکاری نیز به‌طور مشترک به فصلنامه پردازش و مدیریت اطلاعات و فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی تعلق گرفت. الگوی هم‌تالیفی نویسندگان، دو نویسنده‌ای بود. در مجموع بررسی چگالی به‌دست‌آمده شبکه، پایین بودن چگالی نشان از این بود که روابط هم‌تالیفی زیاد و انسجام قابل توجهی بین نویسندگان حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی وجود ندارد. صابری، صاحبی، و زره‌ساز (۱۳۹۸) در مقاله خود با عنوان مصورسازی مجله کومش طی سال‌های ۲۰۰۶-۲۰۱۷: یک مطالعه کتاب‌سنجی، به این نتیجه رسیدند که روند انتشار مقالات و استنادهای

دریافتی مجله کومش سعودی است. نقشه هم‌تألیفی نویسندگان مجله نشان داد راهب قربانی با انتشار ۸۸ مقاله و ۲۷ پیوند، فعال‌ترین نویسنده و دارای بیشترین هم‌تألیفی است. ارزیابی وابستگی سازمانی و کشورهای مشارکت‌کننده در مقالات مجله نشان‌دهنده آن بود که دانشگاه علوم پزشکی سمنان با ۳۱۰ وابستگی سازمانی در رتبه اول قرار دارد و نویسندگان ۹ کشور در مقالات مجله مشارکت داشتند. خاصه، قاضی زاده، و عرفانی (۱۴۰۱) به بررسی یک دهه فعالیت مجله پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تبریز به روش علم‌سنجی ۱۳۸۹-۱۳۹۸ پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها بیان‌کننده وجود وضعیت خوب همکاری‌های علمی میان نویسندگان بر اساس الگوهای تألیف مقالات مجله بود. همه خوشه‌های موضوعی به‌دست‌آمده از تحلیل شبکه هم‌واژگانی کلیدواژه‌های پرتکرار، با محورهای موضوعی مجله هم‌راستا بودند. میانگین استناد به هر مقاله در حدود ۳۶/۰ درصد بود، میزان استناد به مقالات مجله وضعیت مناسبی نداشت. نمایه مجلات در پایگاه‌های بین‌المللی در افزایش میزان استناددهی به مقالات مجله تأثیر مثبت دارد، لذا پیشنهاد می‌شود برای افزایش رؤیت‌پذیری و ضریب تأثیر مجله، نسبت به نمایه شدن آن تدابیر جدیدی اتخاذ شود. مطالعه‌ای با عنوان «۲۰ سال علم شبکه: کتاب شناختی و هم‌نویسندگی تحلیل شبکه» را رولند مولنتی و ناگی^۱ (۲۰۲۱) در دانشگاه فناوری و اقتصاد بوداپست در مجارستان انجام داد. پژوهش آن‌ها از شاخص‌های علم‌سنجی، از جمله الگوهای بررسی استناد، شاخص H، مرکزیت مدرک، و هرم‌نوتیک استفاده کرد. این شاخص‌ها برای تحلیل روند انتشار در زمینه‌های مختلف پژوهشی، بررسی روابط بین کلمات کلیدی، و شناسایی موضوعات اصلی و همچنین مقایسه هم‌نویسندگی و همکاری‌های بین‌المللی استفاده شدند. در مطالعه آن‌ها، از هم‌بستگی اسپیرمن برای ارزیابی روابط بین معیارهای مختلف مرکزیت و شاخص‌های علم‌سنجی استفاده شد. ۳۱۷۶۳ مقاله علمی بررسی شد که از آن‌ها حوزه‌های پژوهشی، مجلات، و کلمات کلیدی استخراج شد. این مطالعه مکان‌های انتشار و موضوعات درون علم شبکه را شناسایی کرد. علاوه بر این، تغییرات مکانی و زمانی با شبکه هم‌نویسندگی تجزیه و تحلیل شد. الگوهای همکاری نشان‌دهنده روند روبه‌رشدی در همکاری‌های بین‌المللی و بین‌رشته‌ای بود. علاوه بر این، مقایسه معیارهای مرکزیت نویسنده با شاخص‌های علم‌سنجی، مانند استنادها و شاخص H، همبستگی قوی را نشان داد. جی یونگ پارک، هیون چائی و هان^۲ (۲۰۲۴) به بررسی روندهای پژوهشی تحلیل شبکه هم‌تألیفی مجله انجمن اقتصاد خانگی کره جنوبی پرداختند. هدف از مطالعه آن‌ها تجزیه و تحلیل روندهای پژوهشی و شبکه‌های هم‌نویسندگان مقالات دانشگاهی منتشرشده در مجله انجمن اقتصاد خانگی کره از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۲ بود. تجزیه و تحلیل شبکه با استفاده از اکسل و نت‌ماینر^۳ 4.4 انجام شد. یافته‌ها نشان داد اکثر مقالات در زمینه مطالعات کودک و مطالعات خانواده منتشر شده است، پس از آن مطالعات مصرف‌کننده، مدیریت خانه، مطالعات پوشاک، آموزش اقتصاد خانگی، غذا و تغذیه، و مسکن قرار داشتند. پژوهش آن‌ها در درجه اول کمی (۷۱/۶۱٪) بود. دوم، رایج‌ترین کلیدواژه‌ها در عناوین مقالات منتشر شده «نفوذ» و «رابطه» بودند که «نفوذ»، «مصرف‌کننده»، «اثر واسطه»، «والد»، و «کنترل» به‌عنوان کلیدواژه‌های تأثیرگذار شناسایی شدند. ثالثاً، مقالات منتشر شده براساس موضوع در ۹ موضوع دسته‌بندی شدند، در حالی که تعداد انواع موضوع بر اساس سال متفاوت بود. چهارم، تعداد کل نویسندگان ۶۲۷ مقاله ۷۱۲ نفر با ۱/۹۲ نویسنده در هر مقاله بود، همچنین تعداد نویسندگانی که دو یا کمتر مقاله منتشر کردند، ۸۵/۵ درصد از کل مقاله را به خود اختصاص دادند. براساس مؤسسه، دانشگاه

1. Molontay , Nagy

2. Park, Chae, Han

3. NetMiner

یونسی دارای بیشترین تعداد نویسندگان و بیشترین تعداد مقالات منتشر شده بود، در حالی که دانشگاه آزاد ملی کره نقش اصلی را در شبکه نویسندگان مشترک براساس مؤسسه ایفا می‌کرد.

بررسی متون نشان می‌دهد که به‌پژوهش در مورد عملکرد مجالات علمی، به‌ویژه در مورد نحوه مشارکت محققان در نوشتن مقالات، هم در ایران و هم در سطح جهانی توجه ویژه شده است. هر مجله‌ای آرزوی دستیابی به حداکثر دیده شدن آثار علمی، جذب مقالات با کیفیت بالا، و در نهایت افزایش ضریب تأثیر خود را دارد. در نتیجه، تجزیه و تحلیل وضعیت هر مجله می‌تواند بینش ارزشمندی در مورد عملکرد آن ارائه دهد. این امر به‌ویژه به این دلیل اهمیت دارد که مجالات علمی در زمینه‌های مشابه برای جذب خوانندگان و محققان با هم رقابت می‌کنند. بنابراین، یافته‌های این مطالعه برای همه محققان در حوزه مطالعات خانواده مفید است، زیرا می‌تواند به بررسی مشارکت‌های علمی گذشته، شناسایی افراد تأثیرگذار، و برجسته کردن موضوعات مورد بحث کمک کند. این اطلاعات می‌تواند به برنامه‌ریزی برای فصلنامه مطالعات خانواده، تقویت همکاری‌ها و مشارکت‌های علمی در آینده، و ترویج رشد آگاهانه‌تر و اساسی‌تر در تولیدات علمی از راه همکاری در تألیف و مشارکت فعال کمک کند.

۳. روش پژوهش

پژوهش حاضر توصیفی و کاربردی با رویکرد علم‌سنجی بوده است. در پژوهش حاضر کلیه مقاله‌های منتشر شده در فصلنامه‌انواده پژوهی طی دوره بیست‌ساله از نظر توزیع فراوانی نویسندگان در هر مقاله، برحسب وابستگی سازمانی، و نیز ضریب همکاری نویسندگان با یکدیگر از سامانه فصلنامه گردآوری شد. مجموعه مقالات منتشر شده در مجله خانواده‌پژوهی طی ۲۰ سال از انتشار آن، داده‌های اصلی بودند. داده‌های موجود از وب سایت مجله و مقالات آن به دست آمده است. برای تهیه ماتریس متقارن (مجاورت^{۲۲}) هم‌نویسندگی از نرم‌افزار صفحه گسترده اکسل استفاده شد. بدین‌گونه که به‌صورت دستی نام هر نویسنده و تعداد همکاری آن نویسنده با سایر نویسندگان در تمامی دوره‌های انتشار فصلنامه خانواده‌پژوهی، در نقطه تلاقی آن‌ها در ماتریس متقارن یادداشت شد. در ادامه برای ترسیم و تحلیل شبکه هم‌تألیفی، ماتریس مجاورت به نرم‌افزار یو.سی.آی.نت^{۲۳} منتقل شد و از نت دراو^{۲۴} (بسته مکمل آن) نیز استفاده شد.

۴. نتایج

جدول ۱ نشان می‌دهد طی بیست سال انتشار فصلنامه خانواده‌پژوهی، این نشریه هر سال به‌صورت منظم در قالب فصلنامه منتشر شده است. این مجله، در مجموع ۵۹۲ مقاله منتشر کرده است. یافته‌ها نشان داد که بیشترین تعداد مقالات منتشر شده مربوط به سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ است که طی این سال‌ها ۳۹ مقاله به تفکیک هر سال منتشر شده است.

جدول ۱. تعداد مقالات منتشر شده در مجله خانواده‌پژوهی به تفکیک سال

سال انتشار	تعداد مقالات منتشر شده
۱۳۸۴	۲۷
۱۳۸۵	۲۳
۱۳۸۶	۲۷
۱۳۸۷	۳۷
۱۳۸۸	۳۶
۱۳۸۹	۳۰
۱۳۹۰	۳۸

سال انتشار	تعداد مقالات منتشر شده
۱۳۹۱	۲۸
۱۳۹۲	۲۸
۱۳۹۳	۲۸
۱۳۹۴	۲۸
۱۳۹۵	۳۲
۱۳۹۶	۳۱
۱۳۹۷	۳۰
۱۳۹۸	۲۹
۱۳۹۹	۲۸
۱۴۰۰	۳۴
۱۴۰۱	۳۹
۱۴۰۲	۳۹

جدول ۲ نمایانگر آن است که مقالات مشارکتی به صورت دو نفره و سه نفره، بیشترین الگوی تألیف مقاله را داشته‌اند. این جدول روندی را تأیید می‌کند که مقالات گروهی بیشتر از مقالات انفرادی ارائه شده‌اند. در مجموع، از جدول ۲ بر می‌آید که الگوی تألیف مقاله در ادوار گوناگون فصلنامه خانواده‌پژوهی به صورت گروهی و مشارکتی بوده است. این جدول نشان می‌دهد که بیشترین تعداد مقالات تک نفره در سال ۱۳۸۸ به تعداد ۱۰ مقاله بوده است. جدول ۲، الگوی تألیف مقاله در دوره‌های مختلف فصلنامه خانواده‌پژوهی را نشان می‌دهد. این جدول نشان می‌دهد تعداد مقالات تک نویسنده طی ۲۰ سال انتشار این فصلنامه، ۶۹ مقاله و تعداد کل مقالات گروهی ۵۲۳ مقاله بوده است.

جدول ۲. الگوی تألیف مقاله در دور های مختلف فصلنامه خانواده پژوهی

سال انتشار	تک نویسنده	دو نویسنده	سه نویسنده	چهار نویسنده و بیشتر	تعداد کل مقالات
۱۳۸۴	۵	۹	۱۰	۳	۲۷
۱۳۸۵	۲	۵	۱۰	۶	۲۳
۱۳۸۶	۱	۱۰	۱۰	۶	۲۷
۱۳۸۷	۸	۱۰	۱۱	۶	۳۷
۱۳۸۸	۱۰	۷	۷	۱۲	۳۶
۱۳۸۹	۴	۷	۱۱	۸	۳۰
۱۳۹۰	۱	۱۱	۱۶	۹	۳۸
۱۳۹۱	۵	۶	۷	۱۰	۲۸
۱۳۹۲	۱	۳	۱۷	۷	۲۸
۱۳۹۳	۲	۱۰	۶	۱۰	۲۸
۱۳۹۴	۲	۱۲	۸	۶	۲۸
۱۳۹۵	۶	۱۰	۷	۹	۳۲
۱۳۹۶	۲	۱۲	۱۱	۶	۳۱
۱۳۹۷	۲	۱۱	۱۱	۶	۳۰
۱۳۹۸	۸	۶	۴	۱۱	۲۹
۱۳۹۹	۳	۱۲	۸	۵	۲۸
۱۴۰۰	-	۱۰	۱۷	۷	۳۴

سال انتشار	تک نویسنده	دو نویسنده	سه نویسنده	چهار نویسنده و بیشتر	تعداد کل مقالات
۱۴۰۱	۶	۹	۱۵	۹	۳۹
۱۴۰۲	۱	۱۳	۱۷	۸	۳۹

جدول ۳ میانگین همکاری نویسندگان مجله خانواده‌پژوهی را نشان می‌دهد. داده‌های جدول ۳ نشان می‌دهد که میانگین همکاری گروهی در فصلنامه خانواده‌پژوهی در سطح مطلوبی قرار دارد و نشان می‌دهد الگوی هم‌نویسندگی در این فصلنامه، به شکل قابل قبولی، روند افزایشی داشته است.

جدول ۳. میانگین همکاری نویسندگان مجله خانواده‌پژوهی

سال انتشار	میانگین همکاری بین نویسندگان
۱۳۸۴	۰٫۸
۱۳۸۵	۰٫۹
۱۳۸۶	۰٫۹
۱۳۸۷	۰٫۷
۱۳۸۸	۰٫۷
۱۳۸۹	۰٫۸
۱۳۹۰	۰٫۹
۱۳۹۱	۰٫۸
۱۳۹۲	۰٫۹
۱۳۹۳	۰٫۹
۱۳۹۴	۰٫۹
۱۳۹۵	۰٫۸
۱۳۹۶	۰٫۹
۱۳۹۷	۰٫۹
۱۳۹۸	۰٫۷
۱۳۹۹	۰٫۸
۱۴۰۰	۰٫۹
۱۴۰۱	۰٫۹
۱۴۰۲	۰٫۹
میانگین	۰٫۸

سؤال دوم پژوهش: پرکارترین دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی در دوره‌های مختلف فصلنامه خانواده‌پژوهی از جنبه شبکه هم‌تألیفی کدامند؟

جدول ۴. وابستگی سازمانی شبکه هم‌تألیفی نویسندگان مجله خانواده‌پژوهی

وابستگی سازمانی شبکه هم‌تألیفی نویسندگان	فراوانی طی ۱۹ دوره
دانشگاه شهید بهشتی	۳۹۵
دانشگاه اصفهان	۱۷۵
دانشگاه تهران	۱۰۴

جدول ۴ نشان می‌دهد که در مجموع دانشگاه‌های شهید بهشتی با فراوانی ۳۹۵ مقاله، دانشگاه اصفهان با فراوانی ۱۷۵ مقاله، و دانشگاه تهران با فراوانی ۱۰۴ مقاله پرکارترین دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی در دوره‌های مختلف فصلنامه خانواده‌پژوهی از جنبه شبکه هم‌تألیفی بوده‌اند.

سؤال سوم پژوهش: وضعیت بیشترین و کمترین میزان مشاهده و دریافت مقاله‌ها برای نشریه خانواده پژوهی چگونه است؟

جدول ۵. میزان بیشترین دریافت مقالات در مجله خانواده‌پژوهی

عنوان مقاله	سال انتشار	تعداد مشاهده مقاله	تعداد دریافت فایل اصلی مقاله
تحلیل اقتصادی مهریه	۱۴۰۱	17,321	16,380
مقایسه اثربخشی زوج درمانی مبتنی بر پذیرش و تعهد (با استفاده از مفهوم بندی طرحواره‌ای) و زوج درمانی گاتمن بر کاهش باورهای غیر منطقی در روابط زوجین	۱۳۹۹	10477	9461
اثربخشی آموزش بخشایش بر نگرش به خیانت و اعتماد در روابط بین فردی زنان زخم خورده از خیانت زناشویی	۱۳۹۹	9,707	8,749
تمایز پرخاشگری کنشی و واکنشی در نوجوانان براساس سبک فرزندپروری ادراک شده	۱۳۹۹	11129	8199

از جدول ۵ چنین بر می‌آید که مقاله تحلیل اقتصادی مهریه که در سال ۱۴۰۱ منتشر شده است، از سوی پژوهشگران ۱۷۳۲۱ مرتبه مشاهده و ۱۶۳۸۰ مرتبه دریافت شده است. این مقاله، تنها مقاله‌ای است که بیشترین میزان دریافت را داشته است. بقیه مقالات که رتبه‌های دوم تا چهارم را دارند در جدول قابل مشاهده است. ضمن اینکه بررسی‌ها نشان داد که مقالات سبک‌های دل‌بستگی و شیوه هم‌سرگزینی (چند هم‌سری - تک هم‌سری)، بررسی ساخت خانواده، سبک دل‌بستگی در دختران فراری، و اثر بخشی خانواده‌درمانی و درمانگری حمایتی در تغییر آن‌ها، بررسی تأثیر رفتار والدین بر ریتم‌های زیستی فرزندان، بررسی و تعیین سهم عوامل خانوادگی مؤثر در اختلال افسردگی نوجوانان، آسیب‌شناسی و ارزیابی پدیده بی‌وگی در شهر تهران - تحلیلی از دیدگاه جامعه‌شناسی، مقایسه گرایش ارزشی اولیاء و جوانان خانوارهای شهرستان سنج و قاعده الزام و کاربرد آن در زمینه حقوق خانواده در مناسبات پیروان مذاهب از سوی پژوهشگران دریافت نشده‌اند. تمام این مقالات مربوط به سال ۱۳۸۴ بوده‌اند. یکی از دلایل احتمالی این امر، چالش‌ها و اشکالات فنی در وبسایت مجله می‌تواند باشد.

سؤال چهارم پژوهش: نویسندگان با بزرگترین شبکه هم‌تألیفی در فصلنامه خانواده‌پژوهی کدامند؟

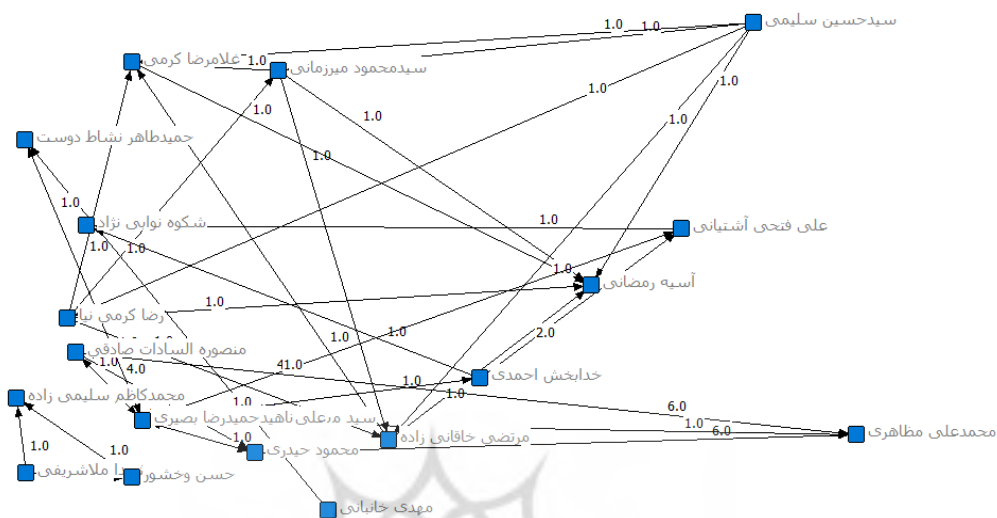
طی دوره سوم انتشار فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۴ نفر بیشترین شبکه هم‌تألیفی را داشته‌اند که رضوان السادات جزایری با ۸ مقاله بیشترین میزان شبکه هم‌تألیفی را در اختیار داشته است.

جدول ۶. پرکارترین نویسنده‌ها طی ۱۹ سال انتشار مجله خانواده‌پژوهی

نام پدیدآورنده	فراوانی مقالات
محمدعلی مظاهری	۲۱
محمد روشن	۱۳
مریم فاتحی زاده	۱۱

۱۰	حمیدرضا پوراعتماد
----	-------------------

از جدول ۶ بر می‌آید که پرکارترین نویسندگان فصلنامه خانواده‌پژوهی طی ۱۹ سال انتشار این مجله عبارتند از: محمدعلی مظاهری با ۲۱ مقاله، محمد روشن با ۱۳ مقاله، مریم فاتحی زاده با ۱۱ مقاله، و حمیدرضا پوراعتماد با ۱۰ مقاله.

شکل ۱. نمای کلی شبکه هم‌نویسندگی نشریه خانواده‌پژوهی

شکل ۱ نمای کلی شبکه هم‌نویسندگی نشریه خانواده‌پژوهی را نشان می‌دهد. بر این اساس حلقه‌های همکاری و هم‌نویسندگی با وزن بالا عبارتند از: محمدعلی مظاهری-منصوره سادات صادقی-آسیه رضوانی و حسین سلیمی. بیشترین میزان مشارکت‌ها و همکاری‌های علمی با این افراد بوده است.

از سوی دیگر، جدول ۷ نشان می‌دهد موضوعات مطرح شده در مقالات براساس ابرواژگانی مجله و بیشترین فراوانی به شرح زیر است.

جدول ۷. موضوعات دارای بیشترین فراوانی در فصلنامه خانواده‌پژوهی

موضوع	فراوانی مقاله
خانواده	۲۸
زوجین	۱۴
طلاق	۱۲
سازگاری زناشویی	۱۲
زنان	۱۱
عملکرد خانواده	۱۰
اضطراب	۱۰

بررسی ابرواژگانی فصلنامه خانواده‌پژوهی مشخص کرد که موضوعات خانواده، زوجین، طلاق، سازگاری زناشویی، زنان، عملکرد خانواده، و اضطراب بیشترین کاربرد و فراوانی را در مقالات منتشر شده در این فصلنامه دارند.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر نشان داد که الگوهای چهار نفره به بالا بیشترین الگوهای تألیف گروهی (هم‌نویسندگی) را به خودش اختصاص داده است. البته الگوی تألیف مقالات در طول انتشار این فصلنامه، به صورت گروهی و مشارکتی بوده است که تأکیدی بر تمایل پژوهشگران بر انجام کار گروهی است که با نتایج پژوهش هارت (۲۰۰۰) مبنی بر اینکه همکاری گروهی بیشتر از همکاری انفرادی است، همخوانی دارد (۱۲). همکاری علمی را می‌توان فرایندی در نظر گرفت که طی آن افراد و گروه‌ها برای انجام پژوهش و فعالیت‌های علمی، تلاش‌های خود را یکسان کرده و از کمک یکدیگر برخوردار باشند. در عصر حاضر به دلیل هم‌گرایی علوم و تخصص‌های مختلف، همکاری علمی در تولید آثار، مقوله‌ای مهم محسوب می‌شود. در دهه‌های اخیر، همکاری و مشارکت علمی بین متخصصان حوزه‌های مختلف، سرعت بیشتری به خود گرفته است. مزایای مشارکت علمی شامل تبادل مؤثر و مفید نظرات، افزایش کیفیت مقالات گروهی، دریافت استنادهای بیشتر، استفاده از تخصص و مهارت نویسندگان همکار، افزایش احتمال چاپ مقالات گروهی در مجلات معتبر علمی، افزایش تعداد مقالات اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها برای ارتقاء رتبه، افزایش انگیزه در محققان برای انجام فعالیت‌های پژوهشی، و نیز مقابله با انزوای علمی از دلایل این رشد است. باید بیان داشت که همکاری بین افراد در تألیفات علمی، یک فرایند خلق مشترک است که طی آن دو یا چند نفر با مهارت‌های تکمیلی با یکدیگر در تعامل اند. همکاری علمی بر کیفیت کار علمی اثر خواهد گذاشت (نیومن^۱، ۲۰۰۴). زمانی که دو یا چند نویسنده نسبت به نگارش مقاله‌ای اقدام می‌کنند، شبکه‌ای برای همکاری بین آن‌ها ایجاد می‌شود. از نتایج به دست آمده می‌توان دریافت که اساساً این فصلنامه، به صورت پیوسته توانسته است نقش چشمگیری در رشد تولیدات علمی و مطرح شدن چالش‌ها و تجربیات در حوزه آسیب‌های خانواده داشته باشد. بررسی موضوعی مقالات فصلنامه نشان می‌دهد که موضوعات زیر بیشترین مقالات را به خود اختصاص داده‌اند و از موضوعات داغ برای پژوهشگران و خبرگان این حوزه بوده‌اند.

- بررسی میزان آگاهی و نگرش زنان باردار نسبت به رابطه جنسی دوران بارداری
- اثر بخشی مدل مشاوره طرح‌واره محور
- بررسی و مقایسه نقش سبک‌های دلبستگی و راهبردهای تنظیم هیجان
- مقایسه اثر بخشی زوج درمانی

وجود متخصص بیشتر در آن حوزه، موضوع مورد توجه در جامعه، نبود پشتوانه انتشاراتی و تخصصی، و تلاش برای تولید محتوای به‌روز ممکن است از دلایل توجه به این موضوعات باشد.

پژوهش‌های آینده می‌توانند نتیجه پژوهش‌های حاضر را با نتایج مربوط به ترسیم و تحلیل شبکه‌های هم‌تألیفی مجلات مرتبط به این حوزه و سایر حوزه‌های خانواده‌پژوهی مقایسه کنند. همچنین مقایسه ساختار شبکه همکاری‌های علمی پژوهشگران کشور در این حوزه با پژوهشگران بین‌المللی پیشنهاد می‌شود.

باید بیان داشت که عوامل گوناگونی می‌توانند در توسعه همکاری علمی تاثیرگذار باشند. همکاری علمی و پژوهشی سبب افزایش نگرش جمعی به حل مسائل علمی و اجتماعی خواهد شد. باید بیان داشت که شبکه‌های هم‌نویسندگی، به درک وضعیت پژوهش در یک زمینه مشخص، به‌ویژه در رابطه با مشارکت‌های بین نویسندگان کمک می‌کنند و این مسئله در نشریل خانواده‌پژوهی نمود عینی دارد و حلقه‌های همکاری و مشارکت علمی در بین نویسندگان فصلنامه به چشم می‌خورد. هر چقدر میزان شبکه‌های هم‌تألیفی بیشتر

باشد امکان دریافت استناد بیشتر و در نتیجه افزایش ضریب تأثیر نشریه بیشتر خواهد بود. لذا می‌توان روی دریافت مقالات با کیفیت با شبکه همکاری بیشتر برای انتشار در نشریه، متمرکز شد. پژوهشگران در یک حوزه علمی برای دیدن فراسوهای دانش در حوزه تخصصی خود، معمولاً آثار دانشمندان پیش از خود را مرور می‌کنند. به عبارت دیگر پژوهشگران با اتکا به گذشته علم، آینده علمی حوزه تخصصی خود را پیش می‌برند. یکی از راه‌هایی که پژوهشگران را برای رسیدن به اهداف پژوهشی در حوزه تخصصی خود کمک می‌کند، داشتن درک و نمایی کلی از چارچوب علمی حوزه مورد نظر است. با انتشار فزاینده منابع علمی، امکان مرور کلیه متون علمی تولید شده از سوی متخصصان و پژوهشگران امری دشوار است، پس به‌کارگیری نمایه‌نامه‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی که در برگیرنده بخش قابل توجهی از اطلاعات معتبر جهانی هستند، می‌تواند سریع‌ترین راه دسترسی به اطلاعات در حوزه‌های علمی باشد. از طرفی برای شناسایی مرتبط‌ترین آثار علمی، پژوهشگران از روش‌های ارزیابی و سنجش فعالیت‌های علمی حوزه‌ها استفاده می‌کنند.

بنابراین، تمرکز بر دستیابی به مقالات با کیفیت بالا با استفاده از یک شبکه همکاری گسترده برای انتشار در مجله ضروری است. محققان در یک حوزه علمی معمولاً آثار پیشینیان خود را بررسی می‌کنند تا مرزهای دانش را در حوزه تخصص خود درک کنند. به عبارت دیگر، محققان با تکیه بر مبانی ایجاد شده از سوی محققان قبلی، آینده علمی رشته خود را پیش می‌برند. یکی از استراتژی‌های مؤثر که به محققان در دستیابی به اهداف پژوهشی خود کمک می‌کند، ایجاد درک جامع از چارچوب علمی مرتبط با حوزه خود است (سهیلی، عصاره، و فرج پهلوی، ۱۳۹۲). با افزایش حجم ادبیات علمی، بررسی تمام متون تولیدشده متخصصان و محققان به‌طور فزاینده‌ای چالش‌برانگیز می‌شوند. در نتیجه، استفاده از فهرست‌ها و پایگاه‌های داده که بخش قابل توجهی از اطلاعات جهانی قابل اعتماد را در بر می‌گیرند، می‌تواند کارآمدترین وسیله برای دسترسی به اطلاعات در حوزه‌های علمی باشد. علاوه بر این، برای شناسایی مرتبط‌ترین آثار علمی، محققان از روش‌های مختلفی برای ارزیابی و سنجش فعالیت‌های علمی در حوزه‌های خود استفاده می‌کنند.

همان‌طور که پیش‌تر هم گفته شد، یافته‌های این پژوهش نشان داد که طی دو دهه اخیر، الگوهای هم‌نویسندگی در مقالات فصلنامه خانواده‌پژوهی روندی فزاینده و رو به تکامل را تجربه کرده است. لیکن با توجه به ماهیت پیچیده و چندبعدی مسائل خانواده در جامعه معاصر، و ضرورت بهره‌گیری از رویکردهای میان‌رشته‌ای در مطالعه این پدیده‌ها، تعمیق و توسعه شبکه‌های همکاری علمی از اهمیت راهبردی برخوردار است. یافته‌های این مطالعه بیانگر آن است که فصلنامه خانواده‌پژوهی طی دو دهه اخیر به بستری مناسب برای ترویج و تقویت تعاملات علمی میان پژوهشگران بدل شده است؛ با این حال، ظرفیت‌های قابل توجهی برای گسترش همکاری‌های بین‌سازمانی و بین‌رشته‌ای همچنان وجود دارد. بدین ترتیب، پیشنهاد می‌شود که سیاست‌گذاران علمی، مدیران نشریه، و پژوهشگران حوزه مطالعات خانواده با اتخاذ رویکردی فعال برای تقویت زیرساخت‌های همکاری علمی و ایجاد مشوق‌های مؤثر برای هم‌نویسندگی‌های کیفی‌تر اقدام کنند. از جمله اقدامات قابل توصیه در این راستا می‌توان به تسهیل دسترسی به فرصت‌های همکاری بین‌المللی، ایجاد نظام‌های حمایتی برای مشارکت‌های میان‌رشته‌ای، و تشویق به تولید مقالات مشترک با مشارکت طیف متنوعی از تخصص‌ها اشاره کرد.

در راستای نتایج به‌دست‌آمده از این پژوهش، تدوین و پیاده‌سازی مجموعه‌ای از اقدامات عملیاتی می‌تواند برای تقویت و بهبود شبکه‌های همکاری علمی در حوزه خانواده‌پژوهی مؤثر واقع شود. از آنجا که ارتقاء سطح همکاری‌های علمی، به‌ویژه در قالب هم‌نویسندگی بین‌رشته‌ای و بین‌سازمانی، یکی از عوامل کلیدی در افزایش کیفیت و تأثیرگذاری تولیدات پژوهشی محسوب می‌شود، پیشنهادهای زیر به‌عنوان راهبردهای اجرایی قابل طرح است:

۱. ایجاد بسترهای رسمی برای تسهیل همکاری‌های علمی: طراحی و راه‌اندازی سامانه‌های هوشمند شناسایی و تطبیق پژوهشگران براساس علایق و تخصص‌های پژوهشی، برای تسهیل شکل‌گیری گروه‌های پژوهشی میان‌رشته‌ای در چارچوب نشریه و جامعه علمی مطالعات خانواده.
 ۲. برگزاری رویدادهای علمی هدفمند: برنامه‌ریزی برای کارگاه‌ها، سمینارها، و کنفرانس‌های تخصصی با محوریت تعاملات بین‌رشته‌ای در حوزه خانواده‌پژوهی، با هدف گسترش شبکه‌های علمی فعال و ایجاد زمینه‌های همکاری پژوهشی میان پژوهشگران دانشگاهی و مؤسسات پژوهشی.
 ۳. اصلاح سیاست‌های پذیرش و ارزیابی مقالات- بازنگری در راهبردهای سردبیری و معیارهای داوری برای تشویق به هم‌نویسندگی‌های کیفی، به‌ویژه همکاری‌های بین‌سازمانی، بین‌رشته‌ای و بین‌المللی؛ و ایجاد سازوکارهایی برای امتیازدهی مثبت به مقالاتی که از سطح بالایی از همکاری علمی برخوردارند.
 ۴. ایجاد و به‌روزرسانی مداوم بانک اطلاعاتی از شبکه همکاری‌های علمی- توسعه پایگاه‌های داده تحلیلی برای پایش مستمر ساختار و تحول شبکه هم‌نویسندگی در مقالات فصلنامه خانواده‌پژوهی و استفاده از این داده‌ها برای تصمیم‌گیری‌های راهبردی در مدیریت نشریه.
 ۵. ارتقاء تعاملات بین‌المللی- حمایت از توسعه همکاری‌های پژوهشی فرامرزی با انعقاد تفاهم‌نامه‌های همکاری با مؤسسات بین‌المللی و دعوت از پژوهشگران خارجی برای مشارکت در پروژه‌های علمی مشترک در حوزه خانواده‌پژوهی.
 ۶. تقویت ظرفیت‌های نهادی برای حمایت از همکاری‌های پژوهشی- پیشنهاد به نهادهای سیاست‌گذار علم و فناوری نظیر معاونت‌های پژوهشی دانشگاه‌ها، انجمن‌های علمی، و صندوق‌های حمایتی برای طراحی برنامه‌های حمایتی ویژه برای توسعه شبکه‌های همکاری علمی و افزایش تعاملات میان مراکز علمی در حوزه مطالعات خانواده.
- در مجموع، تحلیل شبکه هم‌نویسندگی مقالات فصلنامه خانواده‌پژوهی طی دو دهه اخیر، شواهد معناداری از گسترش تعاملات علمی و افزایش تمایل به همکاری‌های پژوهشی گروهی در این حوزه فراهم آورده است. با این حال، همچنان ظرفیت‌های قابل توجهی برای تقویت کیفیت و گستره شبکه‌های همکاری علمی وجود دارد که تحقق آن مستلزم اتخاذ راهبردهای هوشمندانه و اقدامات عملیاتی هدفمند است.
- استمرار پایش ساختار و پویایی این شبکه‌ها، همراه با ایجاد بسترهای مؤثر برای توسعه همکاری‌های علمی در سطح ملی و بین‌المللی، می‌تواند نقش مهمی در ارتقاء مرجعیت علمی فصلنامه خانواده‌پژوهی ایفا کند. بدین ترتیب، حرکت در این مسیر نه تنها به تقویت جامعه علمی حوزه خانواده‌پژوهی خواهد انجامید، بلکه می‌تواند سطح نوآوری و اثرگذاری دانش تولیدشده در این حوزه را ارتقاء بخشد.
- برای تعمیق شناخت از ساختار و پویایی همکاری‌های علمی در حوزه مطالعات خانواده و ارتقاء کیفی‌تر آن، انجام پژوهش‌های آتی در محورهای زیر توصیه می‌شود:

۱. تحلیل تفکیکی شبکه‌های هم‌نویسندگی در حوزه‌های فرعی مطالعات خانواده برای شناسایی تفاوت‌های ساختاری و محتوایی همکاری‌های علمی در زیرحوزه‌های مختلف؛
 ۲. مطالعه تطبیقی شبکه‌های هم‌نویسندگی فصلنامه خانواده‌پژوهی با نشریات هم‌تراز داخلی و بین‌المللی برای تعیین موقعیت نسبی این نشریه در نظام جهانی دانش خانواده‌پژوهی؛
 ۳. انجام مطالعات کیفی مکمل با هدف شناسایی عوامل تسهیل‌کننده و بازدارنده همکاری‌های علمی در این حوزه و ارائه راهکارهای عملی برای ارتقاء تعاملات پژوهشی؛
 ۴. تحلیل رابطه میان الگوهای هم‌نویسندگی و شاخص‌های اثربخشی علمی (نظیر میزان استنادپذیری مقالات)، برای فهم دقیق‌تر از تأثیر ساختار همکاری علمی بر کیفیت تولیدات پژوهشی.
- پیگیری مستمر این مسیر پژوهشی می‌تواند به ارتقاء درک علمی از پویایی‌های همکاری در مطالعات خانواده انجامیده و زمینه‌ساز تدوین راهبردهای هدفمند برای توسعه هرچه مؤثرتر تعاملات علمی در این حوزه مهم شود.

۶. فهرست منابع

- ابوطالبی، پ و بیگلر، م (۱۳۹۵). ترسیم شبکه هم‌تألیفی پژوهشگران حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی طی سال‌های ۲۰۰۶-۲۰۱۶. فصلنامه بازیابی دانش و نظام‌های معنایی. ۳(۹)، ۱-۲۰.
- اصنافی، ا، حسینی، ا و آمایه، س. (۱۳۹۶). ترسیم و تحلیل شبکه هم‌نویسندگی مقالات کنگره ملی «آسیب‌شناسی خانواده» با بهره‌گیری از شاخص‌های تحلیل شبکه اجتماعی. خانواده‌پژوهی ۳۳۳-۳۱۹، ۱۱۳(۲).
- سپهیلی، ف، عصاره، ف، و فرج‌پهلوی، ع. (۱۳۹۲). تحلیل ساختار شبکه‌های اجتماعی هم‌نویسندگی پژوهشگران علم اطلاعات. پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات، ۲۹(۱)، ۲۱۰-۱۹۱.
- قانع، م و رحیمی، ف. (۱۳۹۰). تحلیل استنادی و الگوی همکاری نویسندگان شش نشریه ایرانی انگلیسی زبان حوزه فنی و مهندسی نمایه شده در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) ویژه‌نامه علم‌سنجی. (ژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات ۱۳۱۹-۱۳۰۳، ۲۶(۴)).
- حیدری، م، صفوی، ز. (۱۳۹۱). ضریب همکاری گروهی نویسندگان مقالات مجله پژوهش در پزشکی. پژوهش در پزشکی. ۳۶(۲)، ۱۰۹-۱۱۱
- عرفان منش، م، اصنافی، ا و بشیری، ط (۱۳۹۳). نقش دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های ایران در بروندادهای علمی در زمینه خانواده‌پژوهی: تحلیل علم‌سنجی و شبکه اجتماعی. ارائه شده در ششمین کنگره آسیب‌شناسی خانواده و دومین جشنواره خانواده‌پژوهی. بهار، تهران، دانشگاه شهید بهشتی.
- فهمی‌فر، س، سپهیلی، ف (۱۳۹۴). بررسی شبکه هم‌تألیفی مجلات علمی پژوهشی فارسی حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۲۱(۱)، ۱۲۷-۱۵۱.
- صابری، م، صاحبی، س، و زره‌ساز، م. (۱۳۹۸). مصورسازی مجله کومش طی سال‌های ۲۰۰۶-۲۰۱۷: یک مطالعه کتاب‌سنجی. کومش، ۲۲(۱۷۷)، ۱-۹
- خاصه، ع، قاضی‌زاده، ح و عرفانی، ص (۱۴۰۱). بررسی یک دهه فعالیت مجله پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تبریز به روش علم‌سنجی (۱۳۹۸-۱۳۸۹). تصویر سلامت، ۳(۱)، ۱۱۱-۱۲۶

Molontay R, Nagy M. (2021). Twenty years of network science: A bibliographic and co-authorship network analysis. In Big data and social media analytics: trending applications. Jan 19 (pp. 1-24). Cham: Springer International Publishing.

- Park MJ, Chae JH, Han J. (2024). Research Trends and Co-author Network Analysis of the Journal of the Korean Home Economics Association: Articles Published from 2010 to 2022. *Human Ecology Research.*;62(1):15-32.
- Hart, R. L.(2000). Collaborative publication by University librarians: An exploratory study. *Journal of Academic Librarianship.*,26(2), 94-99.
- Newman, M. E. (2004). Coauthorship networks and patterns of scientific collaboration. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 2004. 101(suppl 1), 5200-5205
- Scharge, M.(1995). No more teams: mastering the dynamics of creative collaboration. New York: *currency and Doubleday*.

